

מה עניין שמיטת כספים אצל שבת הארץ?
מקורות לשיעור, דוד הנשקה

א. דברים טו, א-ב

מקץ שבע שנים תעשה שמטה. וזה דבר השמטה: שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגוש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה לד'.

ב. רמב"ן שם

הנכון בעיניי שיזהיר על שנת השבע עצמה שנעשה אותה שמטה כחריש ובקציר... וקיצר באיסור הזריעה והזמירה, שכבר הזכירם בביאור, אבל הוסיף לבאר כי היא שמטה לד' גם בהשמט כספים... וטעם 'מקץ' – אמר ר' אברהם: בתחילת השנה... ועל דעת רבותינו 'מקץ' – בסוף השבע, ולא ידבר הכתוב אלא בשמטת כספים... ועל דרך הפשט יראה לי כי... קץ שבע שנים – שנת השבע, שהוא סוף המספר ההוא, ובשמטת הארץ הכתוב מדבר... וכן 'מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי אשר ימכר לך ועבדך שש שנים ושלחתו חפשי'.

ג. רמב"ם, הל' שמטה ויובל ט, ד

אין שביעית משמטת כספים אלא בסופה... לפיכך המלוה את חברו בשביעית עצמה גובה חובו כל השנה, וכשתשקע חמה בלילי ראש השנה של מוצאי שביעית אבד החוב.

ד. שם, י, טו-טז

דין היובל בשביעית הארץ ודין השמטה אחר הוא לכל דבר: כל שאסור בשביעית מעבודת הארץ אסור בשנת יובל, וכל שמותר בשביעית מותר ביובל, ומלאכות שלוקין עליהן בשביעית לוקין עליהן ביובל, ודין פירות שנת יובל באכילה ובמכירה ובביעור כדין פירות שביעית לכל דבר. יתירה שביעית על היובל – שהשביעית משמטת כספים, ואין היובל משמיט כספים.

ה. ר' ישראל משקלוב, פאת השלחן, סי' כט סוף אות צו

אין ח"ו שום שמץ בהקדוש ראב"ע דפירש פשטא דקרא, ובספרי הוא סלקא דעתך כן.

ו. חזקוני, לדברים טו, ט: קרבה שנת השבע – שצויתך 'שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור', ולפיכך זרעה עינך'.

ז. משנה שביעית י', ח, ט

המתחזיר חוב בשביעית יאמר לו 'משמט אני', אמר לו 'אף על פי כן' יקבל ממנו, שנאמר 'וזה דבר השמטה'... המתחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נותה הימנו.

ח. רש"י, גיטין לז רע"ב

המתחזיר חוב לחבירו בשביעית – בזמן שהשביעית נוהגת ועברה עליו שביעית ואח"כ התזירו, ולא שהחזירו בשביעית עצמה, דאם כן לא היה צריך למימר 'משמט אני', דק"ל אין שביעית משמטת אלא בסופה.

ט. משנה שביעית שם ב

השוחט את הפרה ותילקה בראש השנה, אם היה החדש מעובר – משמט, ואם לאו אינו משמט.

י. משנה ראשונה, שם: קשה מאי קמ"ל, פשיטא דאם עבר שביעית משמט, ואם לאו אינו משמט!

יא. רמב"ם, פירוש המשנה שם (מהד' ר"י קאפח)

מהדורא בתרא

אם היה חרש מעובר – ר"ל שהיה חדש אלול שלשים יום, שנעשה היום שחשבו שהוא ראש השנה יום אחרון שבאלול, ונמצא שמכר בחוב בשנת השמטה, לפי שלא חלקה אלא על מנת שימתין בדמיה הואיל ודמה שאותו היום

מהדורא קמא

אם היה חדש מעובר – ר"ל שהיה חדש אלול שלשים יום, שנעשה היום שחשבו שהוא ראש השנה יום אחרון שבאלול, ונמצא שמכר בחוב לפני שנת השמטה, לפי שלא חלקה אלא על מנת שימתין בדמיה הואיל ודמה שאותו היום

יום טוב ואי אפשר למכור בו מכירה גמורה
בפריעת הדמים, ובאה השמטה אחר כך, הרי
אותו החוב נשמט, לפי שפסק ההלכה שאין
השביעית משמטת אלא בסופה.

ואם נתברר שאותו היום הוא ראש השנה אין
חובו נשמט, מפני שנתנו לו אתר שנה שביעית.

יום טוב ואי אפשר למכור בו מכירה גמורה
בפריעת הדמים, ובאה השמטה אחר כך, הרי
אותו החוב נשמט.

ואם נתברר שאותו היום הוא ראש השנה אין
חובו נשמט, מפני שנתנו לו בשנה שביעית.

יב. רבנו חננאל, שבת קמח ע"ב

אם היה אלול מעובר נמצא יום לקיחתו חלק מן הפרה יום תול, שראש השנה מחר הוא, וכיון שנושה בו דמי
בשר הפרה שלקח מאתמול (בין) [דכיון] שנכנסה שנה שביעית משמטת, לדברי רבא ניחא כי ניתנה ליתבע
ומלוה נושה בו, משנכנסה שביעית משמטת.

יג. ספר העיטור, אות פ פרוזבול (מהד' רמ"י, עו ע"ג)

תשובה לדבינו נסים: 'פרוזבול... יכתוב אותו קודם השמטה, כדתנן: "אימתי כותבין עליו פרוזבול? ערב ראש
השנה של שביעית..." אין כותבין אותו משנכנס שביעית.

יד. תוספתא שביעית ח, י

כ"י ארפורט

אימתי כותבין עליו פרוזבול? ערב ראש השנה של
מוצאי שביעית.
אע"פ שחזר וקרעו לאתר מיכן גובה עליו והולך
אפילו לזמן מרובה.

כ"י רינה

אימתי כותבין פרוזבול? ערב ראש השנה של שביעית.
כתבו ערב ראש השנה של מוצאי שביעית,
אע"פ שחזר וקרעו לאתר מכן, גובה עליו והולך
אפילו לזמן מרובה.

טו. דא"ש, גיטין פרק ד, יח, ב

תניא בתוספתא 'אימתי כותבין עליו פרוזבול ערב ראש השנה של שביעית'... והא דאין כותבין פרוזבול
בשביעית... גראה לפרש הטעם... שאין שביעית משמטת אלא בסופה... אבל מיד כשהתחילה שנת השמטה אין
בית דין בודקין לגבות שום חוב, וגם המלווה בעצמו אין לו ליגוש הלווה, דכתיב 'לא יגוש את רעהו ואת אחיו
כי קרא שמטה לד' – מיד שנכנסה השמטה לא יגוש, אבל אם יפרע הלווה מעצמו אין צריך לומר 'משמט אני'.

טז. ירושלמי שביעית י, ב; מכות א, ב

תני רבי ישמעאל: 'קרבה שנת השבע שנת השמיטה' - לא היא 'שנת השבע' היא 'שנת השמיטה', ומה תלמוד
לומר 'קרבה שנת השבע שנת השמיטה'? שלא תאמר כל שש שנים כרמו לפניו שדהו לפניו ולאחר שש שנים
[הגר"א: ולאחר שבע] כהשמט כספים הוא, לא יגבנו? לפום כן צריך מימר 'קרבה שנת השבע שנת השמיטה'.

יז. ירושלמי ראש השנה ג, ה

אמר ר' יוחנן... אבל דברי חכמים: קידוש בית דין ותקיעת שופר והשמט כספים משמיטין. ניחא קידוש בית דין
ותקיעת שופר – השמט כספים לא בסוף הן משמיטין? ! ר' זעורה שמע לה מן הדא: 'ויאמר אלי אל תירא דניאל
כי מן היום הראשון אשר נתת לך להבין ולהתענות לפני אלקיך נשמעו דבריך' – כבר נשמעו דבריך.
יח. ערכין ד ע"א: נהי דליתנהו בהשמטת קרקע, בהשמטת כספים ובשילוח עבדים מיהא איתנהו.

יט. מדרש תנאים, דברים טו, א (הוצ' רד"צ הופמן עמ' 80)

יכול יעשו שני שמטיין, אחת שמטת הפירות ואחת שמטת הכספים? ת"ל 'קרבה שנת השבע שנת השמיטה', והלא
בידוע ששנת השבע היא שנת השמטה ושנת השמטה היא שנת השבע, ומה ת"ל 'קרבה שנת השבע שנת שמטה?
אלא שנת השמטת הפירות היא שנת השמטת הכספים.

כ. נתמיה י, לב: ונט'ש את השנה השביעית ומשא כל יד.